

KNNV Zoetermeer

zoetermeer@knnv.nl
www.knnv.nl/zoetermeer

Kwartaalbericht Nr.77

Juli 2012

INHOUD

1 VAN DE REDACTIE	3
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	3
2 EXCURSIE	3
3 CURSUS WILDE PLANTEN HERKENNEN.....	4
4 START VELDWERK PLANTENWERK GROEP 2012 IN MEERZICHT	4
5 BOTANISEREN IN DE KLEURENBUURT OP 26 APRIL 2012	5
6 HEMELVAARTSDAG 2012, EEN DRIE GESPLETEN EENHEID IN ZIJN GEHEEL ...	6
7 DE PLANTENGROEI VAN SEGHWART, KM-HOK 305725.....	7
8 DE NOORDKANT VAN DE A12, HOK 30.56.45	8
9 OPMERKELIJKE PLANTENVONDSTEN GEDURENDE HET TWEDE KWARTAAL..	9
10 PLANTENBOEKEN	11
11 TUINBERICHT 5	12
GEZIEN IN ZOETERMEER	13
12 UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT	13
13 BOMEN IN DE STAD	17
14 ARIE KOSTER OPENDE HET JAAR VAN DE BIJ OP DONDERDAG 5 APRIL	19
15 GOED NIEUWS VAN DE STADSVOGELADVISEUR	20
16 GLASSNIJDER (BRACHYTRON PRATENSE) BIJ DE TUINVIJVER.....	21
17 ORANJETIP (ANTHOCHARIS CARDAMINES) IN OPMARS	21
18 RUGSTREEPPADDEN IN OOSTERHEEM	22
BUITEN DE VERENIGING	22
19 HET EERSTE STEDELIJK LIBELLENRESERVAAT IN NEDERLAND 2.....	22
20 PLATFORM VLEERMUIZEN ZOETERMEER.....	23
21 DE VERTEGENWOORDIGENDE KNNV-VERGADERING NIJKERK 14 APRIL24	

22	OPROEP AAN ALLE KNNV'ERS IN ZOETERMEER.....	25
23	FOTOWEDSTRIJD: BLOEMETJES EN BIJTJES	26
24	NOORDNATUURNIEUWS, ZOMER 2012.....	26
25	AGENDA , NAMEN, LIDMAATSCHAP.....	28
INDEX		29

*Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.*

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

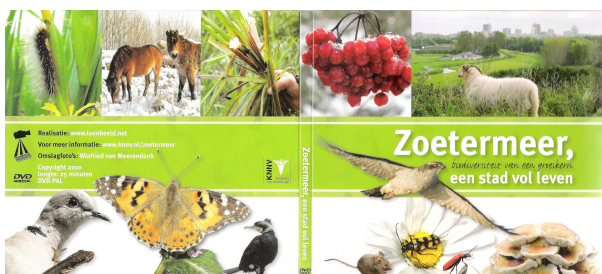
Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

Informatie:

Joke de Ridder tel. 079-3616973

Film: Zoetermeer, een stad vol leven, biodiversiteit van een groeikern

Halverwege de jaren '60 van de vorige eeuw werd Zoetermeer groeikern en groeide in 50 jaar tijd uit van een dorp van 9000 naar een stad van 120.000 inwoners. In mooie en sfeervolle beelden laat de DVD zien dat het groen onlosmakelijk deel uitmaakt van deze nieuwe stad. Dat levert een gezonde, groene leefomgeving en een reeks sterk van elkaar verschillende parken op met als gevolg een verrassende hoeveelheid plant- en diersoorten. Met het voltooiën van de wijk Oosterheem komt het eind van die groei in zicht. Voor de KNNV-afdeling Zoetermeer was dat de reden om deze DVD te laten maken. Het doel is de kijker uit te dagen om die soortenrijkdom zelf te gaan ontdekken.

Bestellen van de DVD kan als volgt:

Maak € 10 (leden € 8) over op postrekeningnr. 79438 t.n.v. A. Janssen te Zoetermeer onder vermelding van uw adres en telefoonnummer.

1 VAN DE REDACTIE

De gemeentelijke Visie Biodiversiteit is inmiddels voor inspraak vrijgegeven. De gemeenteraad zal de visie, naar het zich laat aanzien na de zomer vaststellen. Onze voorzitter Henk Lubberding heeft vanuit onze vereniging een reactie gegeven op het gemeentelijk streven om de lokale biodiversiteit op peil te houden (en waar mogelijk te vergroten). Op zich is het natuurlijk een goede zaak dat je aangeeft waar je als gemeente, ook op natuurgebied met je groene stad heen wilt. Daar is niets mis mee en in gemeenteland is het zelfs een positieve uitzondering!

De vraag is natuurlijk wel hoeveel invloed je daar als lokale overheid op kunt uitoefenen.

Vast staat dat de verscheidenheid aan plant- en diersoorten, sinds Zoetermeer van agrarisch dorp uitgroeide tot stad van 120.000 inwoners, spectaculair is gegroeid. Dat is beslist niet altijd bewust zo voorzien maar veel vaker achteraf geconstateerd.

Neem bijvoorbeeld het verplicht creëren van oppervlaktewater om alle toegenomen verharding in de groeiende stad te compenseren en de beslissing om ten behoeve van de veiligheid van haar bewoners alle watergangen te voorzien van zogenaamde plasbermen (plas-drasoevers, veelal met riet begroeid). Deze maatregelen hebben het habitat natte ruigte gigantisch doen toenemen en libellen, kleine karekieten en bijzondere moerasplanten in Zoetermeer gelegenheid gegeven om in vrijwel elke wijk te verschijnen. Neem de Europese Kaderrichtlijn Water die ervoor moet gaan zorgen dat in 2015 al het oppervlaktewater in een goede ecologische toestand verkeert. Wat we daar in Zoetermeer van merken? Volop drijfbladplanten als Witte waterlelie, veel verschillende libellen- en vissoorten, amfibieën e.d., kortom veel meer waterleven! Ook de sterk verbeterde luchtkwaliteit (ook een Europese richtlijn) heeft ervoor gezorgd dat de korstmossenflora weer terug is op het niveau van ver voor de oorlog. Vooral in de stad is het herstel spectaculair te noemen.

Het planten van bomen en struiken in al die nieuwe wijken werd in eerste instantie ingegeven vanuit de gedachte om de leefbaarheid in onze jonge stad te bevorderen. Dat er daardoor tevens geschikt habitat ontstond voor bosvogels en -planten (spechten en bosviooltjes) was wederom de constatering achteraf. Klimaatsverandering heeft de laatste decennia gezorgd voor een opmars van soorten van zuidelijker oorsprong, ook de toenemende verwildering van tuinplanten en exoten is hier een gevolg van. Al deze voorbeelden maken een ding duidelijk. Je kunt als lokale overheid zeker een positieve invloed uitoefenen op de lokale biodiversiteit, maar die invloed is beperkt.

Aan ons als lokaal actieve natuurverenigingen de mooie taak om de gemeente op voorhand te wijzen op de mogelijkheden die er zijn en minstens zo belangrijk de resultaten te laten zien van wat achteraf positief heeft uitgepakt. Een mooi voorbeeld van het laatste is het maai-interview in Vroege Vogels van zondag 17 juni jl. Een deel van onze biodiversiteit hebben we aan deze beheervorm te danken. Een lokale inspanning met een positief effect dat tot ver over de gemeentegrenzen merkbaar is!

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

2 Excursie

Op **25 augustus** a.s. organiseert de PWG een **plantenexcursie naar de Westduinen op Goeree (zie hieronder in kader)**. De bedoeling is dat we daar de hele dag doorbrengen. Het hele programma is nog niet rond maar zeker is dat we door Hans van Voorst (een gids die thuis is in het gebied) van 13.30 - 15.30 uur worden begeleid. Een van de attracties van het gebied is de **herfstschroeforchis** die we natuurlijk hopen aan te treffen. Voor **aanmeldingen en meer details** over deze dag kunt u terecht bij **Annet de Jong: beirawa@planet.nl (tel 079 - 3422924)**

De Westduinen zijn nooit op de schop geweest en dus nog originele duingraslanden, door eeuwenlange begrazing altijd "kaal" gebleven. Omdat er veel klei in de ondergrond zit en klei water niet al te best doorlaat, vinden we in deze natte duinen poelen en vochtige duinvalleien. Door de hobbels zijn er droge en natte stukken en dus komen er in de Westduinen veel verschillende soorten planten voor. Kalkrijk of -arm, nat of droog bepalen immers welke plant waar groeit. In de nazomer staan hier honderden Herfstschroeforchissen. In Nederland komt deze orchidee maar op twee plaatsen voor. Ook de zeldzame Maanvaren en paddenstoelen als Breeksteeltje, Kaalkop en Knotszwam vinden hier een goed onderkomen.

3 Cursus wilde planten herkennen

Joke de Ridder

Dit jaar hadden we, na lange tijd weer een cursus wilde planten herkennen voor beginners georganiseerd. De docent was Adrie Spruit uit Gouda. Vorig jaar had hij ons een "proefles" gegeven, die goed was bevallen (ook bij de mensen die al wat langer meelopen in de plantenwerkgroep). Maar goed deze cursus is toch vooral gericht op beginners en we hoopten hiermee dan ook wat nieuwe mensen te interesseren die wilde planten willen leren kennen.

De cursus ging van start met 12 deelnemers en daarmee was hij helemaal volgeboekt. Er waren maar een paar mensen bij die al langer met ons meedoen en die dus eigenlijk geen beginners meer zijn. Ik was zelf bij de eerste les en ik vond het heel erg leuk. Adrie geeft een theoretische basis waarbij hij ingaat op de verschillende onderdelen van een plant. De bloembouw is daarbij essentieel en hij behandelt alle termen die daarbij horen. Ook de indeling van het plantenrijk in de diverse families wordt uitgelegd. Maar we gingen ook meteen al praktisch aan de slag. Adrie had planten meegenomen die gedetermineerd moesten worden (o.a. vogelmuur). Dat valt niet mee als je vooraan in de tabel moet beginnen! Maar met veel gepuzzel is iedereen op de juiste manier door de tabel gekomen.

De sheets die in de les gebruikt worden zijn terug te vinden op de website: www.wildeplantencursus.nl. De cursisten kunnen thuis alles dus nog eens nakijken. En iedereen die dit leest kan ook even kijken wat er zoals geleerd is.

Op de zaterdag volgend op de avond van de theorieles is er steeds een excursie. Dan worden de besproken planten opgezocht (iedereen zelf zoeken natuurlijk!) maar er worden ook andere planten uit andere plantenfamilies aangewezen. Aansluitend op de eerste les is bijvoorbeeld gezocht naar schermbloemigen, vertegenwoordigers van de duizendknoopfamilie en tredplanten.

En dan het "huiswerk". Voor de volgende les moet iedereen wat planten zoeken en moet de theorie worden doorgenomen en moet er vooral veel geoefend worden. Het belangrijkste van de cursus is dat je leert kijken. Als de cursisten bij het lopen of fietsen langs de berm een aantal soorten herkennen is dat mooi, maar het leukste zou zijn als ze bij het zien van een nog onbekende soort een boek durven pakken om die op te zoeken.

Dan heeft de natuur er weer een paar onderzoekers en wellicht bewonderaars bij. Ik hoop natuurlijk dat de cursusdeelnemers ook (een keer) met de plantenwerkgroep willen meelopen. En we zullen nog bezien of de cursus nog een vervolg krijgt.

Joke de Ridder

Fig. 1 Cursisten actief in het Westerpark

De cursus is inmiddels afgelopen. Eén les is besteed aan grassen, en de laatste les zijn een paar grote plantenfamilies belicht zoals vlinderbloemigen, composieten, lipbloemigen en de rozenfamilie. Ook voor de laatste les had Adrie weer planten meegebracht die op naam gebracht moesten worden en was iedereen druk bezig met het tellen van kroonblaadjes en meeldraden. Bloempjes werden uit elkaar gepeuterd en er klonk discussie of een blad nu gezaagd of getand was. Het botanisch woordenboek bewijst hierbij zijn nut. En niet onbelangrijk, met elkaar determineren is gewoon gezellig!

4 Start veldwerk plantenwerkgroep 2012 in Meerzicht

Fred Janssen

Zaterdag 7 april, de zaterdag voor Pasen wordt ook wel stille zaterdag genoemd. De leden van de plantenwerkgroep hadden afgesproken om op die dag, om 10.00 uur het nieuwe plantenseizoen te laten

beginnen. Het verzamelpunt was gelegen op de hoek van de Meerzichtlaan en Westergo. Het voordeel van een verzamelpunt op een kruising is, dat je de deelnemers van alle kanten kunt zien toestromen. Het duurde dan ook niet lang of we telden 11! enthousiaste deelnemers, waardoor het allesbehalve “stil” genoemd kon worden. Het weer werkte ook mee, zodat we vol verwachting aan het werk togen in de landen- en bergenbuurt van Meerzicht. Al gauw weerklonken de namen van de aangetroffen wilde planten met de vraag of die al op de streeplijst waren aangetekend. Het zal u niet verbazen dat vooral eerst de bekende planten voorbij kwamen: speenkruid, vogelmuur, weegbree (zowel de smalle als de brede), duizendblad, ridderzuring, paarse, witte en gevlekte gele dovenetel, maagdenpalm, kluwenhoornbloem, grote brandnetel, enz. Persoonlijk valt het mij op hoeveel namen er gedurende de wintermaanden uit mijn plantenrepertoire zijn verdwenen. De namen van bekende soorten als look zonder look, dagkoekoeksbloem, klimopereprijs, gewone hoornbloem lijken “zomaar” van mijn “harde schijf” te zijn gewist. Misschien speelt mijn leeftijd hierbij een rol, maar bij navraag blijken meer mensen aan dit ‘tijdelijk’ geheugenverlies te lijden. Dat biedt mij dan weer enige troost en bemoedigt mij om vol goede moed aan het nieuwe plantenseizoen te beginnen.

Misschien is het een open deur, maar opmerkelijk vind ik, dat de verrassendste vondsten worden gedaan op plaatsen die nauwelijks worden onderhouden door gemeente of bewoners. Al inventariserend belandden sommige ijverige deelnemers in de privétuinen van bewoners. De ramen van de betreffende woningen zagen er echter uit alsof zij jaren geen spons of zeem hadden gezien, zodat we daardoor buiten het zicht bleven van de daarachter levende bewoners. Zo werd in zo’n verwaarloosde tuin een groene ossentong en, zeer verrassend grote groepen bleeksporig bosviooltje aangetroffen. Niet zo héél zeldzaam, maar toch.

Met name het onderscheiden van de soorten van de kruisbloemenfamilie waaronder verschillende kerssoorten, vroegeling en witte krodde bezorgen mij hoofdbrekens. Gelukkig prijs ik mij dan ook rijk met zoveel kennis om mij heen. Meestal is er wel iemand in mijn nabijheid om mij uit de droom te helpen. Ook de determinatiecursus voor beginners waaraan ik deelneem, zal naar ik hoop zijn vruchten afwerpen. In elk geval leerde ik vanmorgen dat vroegeling in de herfst kiemt en overwintert met een rozet. In het voorjaar hoeft ze alleen nog maar haar kleine, tengere bloemsteeltjes te ontwikkelen en kan dan als een van de eerste voorjaarsbloeiers verschijnen. Vandaar haar naam.

Bij witte krodde, dat “lastig onkruid” betekent is nog het vermelden waard dat het een soort is die bij wijze van uitzondering vanuit de kude streken ons land is binnengekomen. Vroeger werden de bittere hauwtjes gebruikt als surrogaat voor mosterd. In de volksgeneeskunst werden de zaden lang geleden gebruikt om het bloed te zuiveren en de doorstroming te bevorderen. Het was weer een geslaagde en leerzame ochtend, waarbij weggezakte kennis weer wat kon worden opgehaald en nieuwe kennis opgedaan. Voor we het wisten wees de klok 12.30 uur aan en vertrokken de meesten huiswaarts om de paasdagen voor te bereiden.

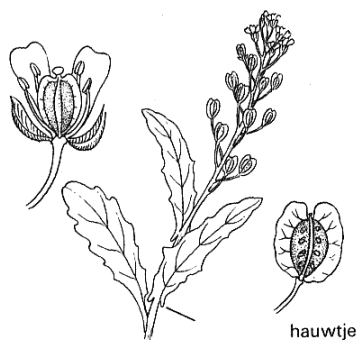

Fig. 2 Witte krodde

Kelle en Sturm

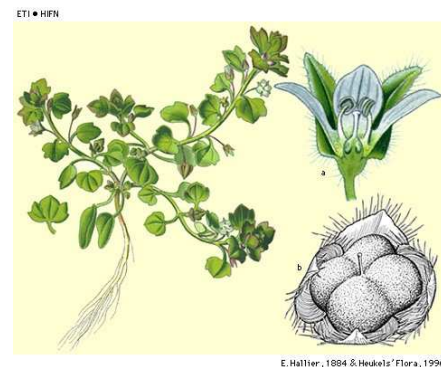

Fig. 3 Klimopereprijs

5 Botaniseren in de kleurenbuurt op 26 April 2012

Mathieu van Leeuwen

Het startpunt van onze ontdekkingstocht was de hoek van het Cadmiumgeel en de Geelgroenlaan. Omdat ik mijzelf beloofd heb om meer tijd vrij te vechten voor de plantenwerkgroep en mij ook wat pro-actiever wil

gaan opstellen ten behoeve van deze groep prettig eigenzinnigen, was ik tijdens deze tweede activiteit van de partij! Speciaal voor deze gelegenheid had ik een clipboard in elkaar geflanst (voor het aanvinken van plantensoorten) en meegenomen. Bij nader inzien had ik er beter twee mee kunnen nemen omdat ik de mijne heb uitgeleend aan Johan Vos die traditiegetrouw de plantenboekhouding bij houdt maar dat is voor de volgende keer. We gingen rond zeven uur 's avonds van start en liepen langs de waterkant de wijk in. Ook die avond beleefden we een ietwat lage temperaturen. Dit voorjaar blijft de wind consistent een richting uitkiezen die de letter N meepakt. Gelukkig zorgt dat ook voor voldoende neerslag. Dat was vorig jaar wel anders; we beleefden toe een gortdroog voorjaar.

En....een nieuw gezicht. De jongeman stelt zich voor als Lucas. Al gauw blijkt dat hij aardig wat algemene plantensoorten weet te benoemen. Hopelijk zien we hem vaker terug, hij is van harte welkom. We liepen door een parkje dat hoofdzakelijk bestemd leek als speelplek voor honden en hun baasjes. Even uitkijken waar je loopt dus. Veel algemeen voorkomende soorten aanschouwd en aangestreept op de lijst. Aangekomen bij het opgeheven postkantoor aan de rand van het parkje, stuitte we op een bijzondere soort: knikkend vogelmelk. (*Ornithogalum nutans*). Nog nooit eerder gezien in Zoetermeer! Het spul stond in de half-schaduw onder een strook rijshout behoorlijk dicht op elkaar en op het punt om uitbundig te gaan bloeien. Wat jammer dat deze soort hier nu juist een plek bezet waar zich ook heel wat zwerfvuil heeft verzameld. Verder vonden we aan de gevelrand van het voormalig postkantoor de kleine varkenskers (*Coronopus didymus*). Volgens Johan een vrij algemeen voorkomende soort in Zoetermeer, maar uw verslaggever was (nog) niet met het plantje bekend. Even een blaadje fijngewreven tussen de vingers op Johan's advies en inderdaad; de geur van sterrenkers, frisbitter. Dit plantje is overigens een echte survivor; juist daar waar de mens "onkruid" bestrijdt met duistere brouwsels trekt ie een lange neus naar ons, Ha!

En terwijl ik dit schrijf op een mooie koninginnendag om 11:56 uur, zie ik de eerste twee gierzwaluwen rond mijn flat cirkelen, maar dat terzijde. Als wij na het parkje en het postkantoor de woonwijk intrekken begint het al lichtjes te schemeren. We zien het kruipklokje (*Campanula porscharkskyana*). Die bloeit pas vanaf juni, maar we herkennen hem aan de bladvorm en zijn uitbundige ontsnappingen onder tuinschuttingen door, de straat op marcherend. Natuurlijk kom je tijdens zo'n korte werkbezoek ook andere levensvormen tegen, zoals mensen en vogels.

Terwijl de groep aandachtig de broedzorg van een paartje huismussen aanschouwde en fotografeerde werden we in de rug aangevallen door een "boze buurman", die duidelijk laat blijken dat hij zich buitengesloten voelt. Hij slaat een schampende toon aan toen hij vernam wat wij zoal deden in zijn wijk. Een manier van toenadering zoeken die nieuw was voor de leden van de plantenwerkgroep en dat was te merken ook. Licht onthutst verwijderden wij ons uit de steeg alwaar de italiaanse aronskelk welig tierde. De schemer zette door en de temperatuur daalde verder, tijd voor warme koffie en languit op de bank thuis.

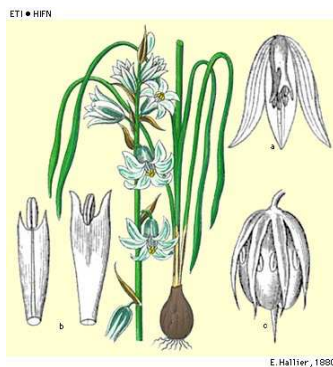

Fig. 4 Knikkend vogelmelk

Fig. 5 Italiaanse aronskelk

6 Hemelvaartsdag 2012, een drie gespleten eenheid in zijn geheel

Fred Reeder

In tegenstelling tot vorig jaar was het eerste bezoek aan de weilanden van boer Freek op 17 mei jl. in Vierhuizen een verademing. Geen storm en regen maar een mooie voorjaarsdag. Na enig e-mailverkeer

was besloten om 's morgens om 10 uur te verzamelen en Johan, Tilly, Henk, Joke en Marja waren er dan ook keurig op tijd. Boer Freek kwam ook even langs om ons bij te praten over hoe hij zijn weilanden met respect voor de natuur beheert en hoe hij natuurvriendelijke oevers en diverse poelen heeft aangelegd. Het inventariseren van weilanden levert veelal de gebruikelijke graslandsoorten op. Zonder compleet te kunnen zijn noem ik hier: bloeiende grote en geknikte vossenstaart, zachte dravik, kruipende en blaartrekkende boterbloem, pinksterbloem. Verder in en langs de sloten oeverzegge, gele en slanke waterkers, moerasvergeet-mij-nietje, moerasmuur en het jonge blad van watertorkruid.

Dat het op naam brengen van niet bloeiende planten niet altijd van een leien dakje gaat blijkt o.a. uit de volgende kreten of zo u wilt uitspraken. De bladeren van het liesgras eindigen in bootjes als u dat nog niet wist. De stengels van de oeverzegge hebben een "scherpe" rug terwijl bij deze plant ook nog accolades te vinden zijn. Al of niet harige tongetjes zijn bepalend voor diverse grassen- of biezensoorten en de meest toepasselijke uitspraak voor deze Hemelvaartsdag was "een drie gespleten eenheid in zijn geheel". Dit heeft te maken met het verschil tussen het blad van de scherpe en de kruipende boterbloem. Al wandelend kwamen we bij de pas aangelegde natuurvriendelijke oevers aan die volgens boer Freek, alleen met gras waren ingezaaid. Daar vonden we echter naast bekende uitzaaisoorten als korenbloem en bolderik ook nog een ter plekke niet op naam te brengen klein bloeiend plantje. We vonden meerdere exemplaren met zowel roze als witte bloemen op een steeltje met wat puntige blaadjes en zo'n 10 cm hoog. Volgens boer Freek was het gebruikte grasmengsel "biologisch" dus wellicht is dat de bron van al deze kleurrijke "exotische" verrassingen. Gezien het grote aantal plantensoorten dat nog niet in bloem stond besloten we om ergens in de zomermaanden een extra bezoek in te lassen aan deze weilanden. Het volgende officiële bezoek staat pas in september op het programma en dat is wellicht wat aan de late kant. Volgens boer Freek, die aan het eind nog even langs kwam, is een telefoontje genoeg om dit mogelijk te maken.

Fig. 6 Moerasmuur

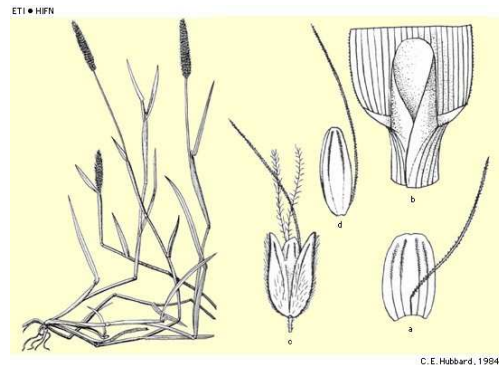

Fig. 7 Geknikte vossenstaart

7 De plantengroei van Seghwaert, km-hok 305725

Wim de Liefde

Eigenlijk was het de bedoeling om op donderdag 31 mei 's avonds te gaan inventariseren, maar omdat het zo regende hebben Joke en ik besloten het niet door te laten gaan. Helaas is Bob toen voor niets gekomen en is verregend huiswaarts gekeerd. Met Joke had ik afgesproken om ter compensatie vrijdagochtend 1 juni te gaan inventariseren.

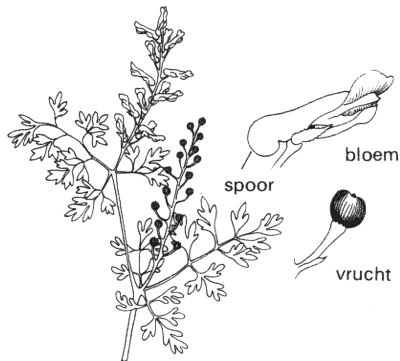
Eerst hebben we in het Seghwaertpark rondgekeken, daar was al van alles te zien. Verder hebben we een rondje gedaan door de wijk: Seringenpark, Brempark richting station Leidsewallen en toen terug een stukje Parkdreef en via het Azaleapark en Magnoliapark terug naar het Vuurdoornpark. Dat zijn straten waar ik regelmatig door kom als ik boodschappen ga doen. Meest bestrating met bermen. Ooit had ik in het Magnoliapark voor het eerst langbaardgras gezien.

Nu bleek dat in al deze straten voor te komen. Heel bijzonder was dat we een nieuwe plek ontdekten met stijf hardgras. 's avonds het ik samen met Tilly met uitzondering van het Seghwaertpark de route nog een keer gelopen. Tilly kent meer planten dan Joke en ik, in een berm aan het Ligusterpark zag zij een heleboel trosglidskruid. Joke en ik hadden die wel gezien, maar konden de plant niet op naam brengen. De bermen in het Ligusterpark waren vorig jaar helemaal gerooid en voorzien van nieuwe lage heesters. Vorig jaar was er nog roze winterpostelein te zien. Die stond ook op de Parkdreef, maar daar is die weggeschoffeld. Ik heb Joke ook het klein glaskruid aan het Vuurdoornpark laten zien achter een regenpijp bij een schuurtje.

Vorig jaar stond die ook bij de drempel van ons fietsschuurtje. Voor de groenonderhouders is het toch moeilijk om zulke beschermde soorten te herkennen. Johan zei al, dan moet je die mensen toch maar waarschuwen. Deze week (het is nu 24 juni) sprak ik een van de tuinmannen en heb ze geprezen omdat op de Parkdreef keurig om de gele helmbloemen heen hebben geschoffeld. Die zien er ook gewoon te mooi uit om er zwarte geschoffelde grond van te maken.

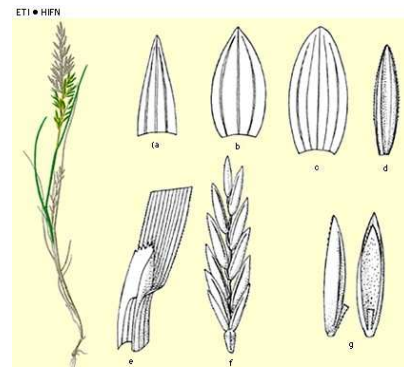
Wat ik zelf heel leuk vond zijn 2 plekje op de Parkdreef met gewone duivenkervel, eenmaal tussen de stenen bij een parkeerplek en eenmaal in een berm bij parkeerplekken onder de woningen langs de Parkdreef. Buiten dit hok zag ik hem ook nog in het klinkertalud aan de noordkant bij een onderdoorgang bij het winkelcentrum Leidse wallen. Vandaag heb ik in het Seghwaertpark nog een stuk plant afgesneden van wat er voor mij uitzag als een japanse duizendknoop en aan Tilly laten zien.

Ze denkt dat het een ontsnapte tuinplant is en als ik google op duizendknoop krijg ik hem ook te zien op de website van een tuincentrum.

Kelle en Sturm

Fig. 8 Gewone duivenkervel

L. Reichenbach, 1846 & C.E. Hubbard, 1904

Masclef & Hubbart

Fig. 9 Stijf hardgras

8 De noordkant van de A12, hok 30.56.45

Joke de Ridder

op 14 juni om 19.00 uur staan Fred J., Wim, Bob en ik bij het vernieuwde fietstunneltje naar Nootdorp onder de A12 door. Geen Johan. Dat zijn we niet gewend. We wachten wel 10 minuten en besluiten ondertussen om langs het fietspad aan de noordkant van de snelweg te gaan inventariseren. Gelukkig heeft Wim een streeplijst bij zich. Het is grassentijd en dat zullen we weten ook. In de eerste paar meter vinden we al glanshaver, kropaar, ruw beemdgras en kweek. Twee van de vier mensen volgen de cursus bij Adrie en zij speuren geroutineerd naar tongetjes, ribbels en dwarsstreepjes. Het valt toch nog niet mee, al snel vinden we een gras wat we niet thuis kunnen brengen. Als Johan toch nog (gelukkig maar) arriveert helpt hij ons uit de brand: mannagras.

Het is een herrie zo dicht bij de autoweg, en af en toe komt er ook nog een trein langs. Maar het is droog, niet koud, geen wind, je hoort ons niet klagen. We gaan verder langs nog meer gras: zachte dravik, ijle dravik (nu uitgebloeid), liesgras, timoteegras. Die laatste is vroeg dit jaar, lijkt wat op de grote vossenstaart, maar als je ze allebei ziet zoals vanavond, is het verschil duidelijk. Als je trouwens op internet zoekt naar grassen vind je handige sites met de kenmerken en heel mooie plaatjes.

De berm levert geen bijzondere soorten op, behalve misschien de harige ratelaar, die Zoetermeer lijkt te gaan ontsnappen op weg naar Den Haag! Wij in Zoetermeer vinden deze soort heel gewoon, maar het is een plant die (zoek maar op het internet) alleen in Zuid-Limburg voorkomt, en zeer zelden in de rest van Nederland.

Van sommige soorten zien we meerdere vertegenwoordigers: rode en witte klaver, en ook kleine klaver en basterdklaver. Ook het verschil tussen kleine klaver en hopklaver wordt weer duidelijk: de vorm van het bloemhoofdje en het puntje aan het blad van de hopklaver.

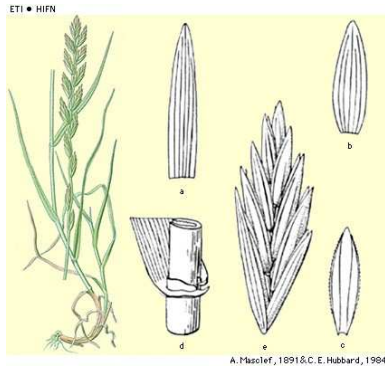
Ook een paar wikkes: de smalbladige (vroeger voederwikke geheten), heggenwikke (kenmerk: ongelijke kelktanden) en nog een kleine wikke (nog) zonder bloemen, dus niet te determineren met onze boeken.

We klimmen omhoog naar de rand van de vluchtstrook, daar zien we boerenwormkruid en kraailook. En op een nogal kale plek vermoeden wij regelmatig plassen water, want de blaartrekkende boterbloem staat er. In de middenberm van de snelweg zien wij van afstand heel grote planten staan, helaas kunnen we niet zien wat het is, niemand heeft een verrekijker bij zich.

Omlaag maar weer door heel erg hoog gras (o.a. rietgras), Wim durft voorop te gaan om te ontdekken of we natte voeten gaan halen. Gelukkig niet.

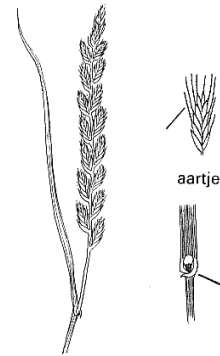
De vogel die we horen is een tuinfluiter, die volgens Bob als kenmerk heeft dat hij geen bijzondere kenmerken heeft.

Om te besluiten met nog een paar grassen: fioringras (zo'n heel fijn grasje) en italiaans raaigras (éénjarig en grover dan het engels raaigras).

Masclef & Hubbard

Fig. 10 Engels raaigras

Kelle en Sturm

Fig. 11 Italiaans raaigras

9 Opmerkelijke plantenvondsten gedurende het tweede kwartaal

Johan Vos

Knikkend vogelmelk (*Ornithogalum nutans*) in Rokkeveen

Op 26 april trof de plantenwerkgroep op een van haar ontdekkingstochten deze (voor ons) nieuwe soort aan. De groeiplaats met een overweldigende hoeveelheid planten zag er uit alsof die al vele jaren bestaat. Het leuke is dat deze soort in de Veldgids "Beschermden planten en dieren van Zoetermeer" die vorig jaar verscheen als kanshebber voor Zoetermeer werd aangekondigd. Knikkend vogelmelk is een stinzenplant die in Nederland voorkomt op vochtige, voedselrijke grond, zowel op grazige als beschaduwde plekken. Aan de binnenduinrand kan je deze soort vaak aan de voet van grote bomen aantreffen.

Johan Vos

Fig. 12 Knikkende vogelmelk in Rokkeveen

Sinie de Jonge

Fig. 13 Knolsteenbreek in de poldertuinen

Knolsteenbreek (*Saxifraga granulata*) in een van de poldertuinen

Op 15 mei jl. troffen we tot onze verrassing in de zandtuin een tiental fraai bloeiende knolsteenbreekplanten aan. In de periode 1987 - 1991 is hier ten behoeve van de Floriade '92 een groot aantal inheemse plantensoorten uitgezaaid waaronder de knolsteenbreek. Nadat we een aantal jaren geleden deze soort ook al eens herontdekt hadden op deze locatie was het toch voor velen van ons verbazingwekkend om deze bedreigde soort na minimaal 20 jaar ter plekke alsnog te kunnen bekijken en fotograferen.

Drie klaproossoorten op Zoetermeer Centraal

In Zoetermeer komen van oudsher de grote (*Papaver rhoeas*) en de bleke (*Papaver dubium*) voor. De grote massaal op omgewerkte grond en de bleke slechts sporadisch op schrale zandgrond meestal in spoorbermen en op plekken waar zand is aangebracht. Toen ik op dinsdag 5 juni op het perron van station Zoetermeer op de trein stond te wachten stonden beide soorten gebroederlijk naast elkaar aan de rand van het perron. Ineens zag ik helemaal aan het eind van het perron tussen de tegels een plant met afwijkende "doosvruchten" die voorzien waren van stijve haren. Helaas was de plant al uitgebloeid maar aan de hand van de doosvrucht was maar één conclusie mogelijk: het was de ruige klaproos (*Papaver argemone*) Wederom een nieuwe soort voor Zoetermeer.

Johan Vos

Fig. 14 Ruige klaproos

Johan Vos

Fig. 15 Ruige klaproos, doosvrucht

Krabbenscheer (*Stratiotes aloides*) in een tuinvijver

Toen het plan voor het stichten van een mormonentempel aan de Zegwaardseweg steeds definitiever werd bleek dat op het terrein waar de tempel moet verrijzen, een enorme tuinvijver aanwezig was vol krabbenscheer. Hoe die planten daar gekomen zijn is onduidelijk, wel bleek dat het om een gezonde populatie (met zowel mannelijke als vrouwelijke planten) ging van deze voor Nederland belangrijke soort. Omdat de aanwezigheid van krabbenscheer een randvoorwaarde is voor het voorkomen van de groene glazenmaker, een streng beschermde libellensoort in Nederland, heeft de gemeente onderzoek laten doen naar het voorkomen van larven van deze soort in de vijver. Omdat dit op voorhand niet voor 100% kon worden uitgesloten is besloten om de krabbenscheerplanten over te brengen naar geschikte groeiplekken elders in Zoetermeer. Zo werd bijvoorbeeld het doodlopende uiteinde van de Zegwaardsewetering en één van de poldertuinen (het libellenreservaat i.o.) enige tijd geleden voorzien van krabbenscheerplanten uit deze vijver.

Over de natuurlijke status van de krabbenscheer in Zoetermeer kan het volgende worden opgemerkt. Duidelijk is dat krabbenscheer in het voedselrijke water op "weteringniveau" goed kan gedijen maar het erg moeilijk heeft om te overleven in deze weteringen. Doorstroming is hier cruciaal en een aantal keer per jaar worden de weteringen ontdaan van alle waterplanten, inclusief de krabbenscheren. Een enkele keer zien we echter dat er een plant deze ingreep weet te overleven. Zowel in de Voorwegwetering, in de Ringsloot van de Meerpolder als in de Zegwaardsewetering heeft de plantenwerkgroep door de jaren heen

krabbenscheerplanten waargenomen. Als we de verspreiding van de groene glazenmaker in onze regio's in ogenschouw nemen blijkt dat de dichtstbijzijnde populatie (t.o.v. de kop van de Zegwaardseweg) zich op 7,5 Km afstand vanaf de ene sloot in het Spookverlaat achter Hazerswoude en ca. 9 kilometer vanaf het Zaans Rietveld bevindt. Een peulenschil voor zo'n mobiele soort en vestiging in geval van optimaal habitat (een sloot die dicht ligt met krabbenscheer en een mooie begroeiende oever heeft) zal een kwestie van tijd zijn. Het oppervlak aan krabbenscheer moet wel voldoende uitgebreid zijn en het fosfaatgehalte niet te hoog. Met interesse gaan we de ontwikkelingen volgen.

Reinier Gillissen

Fig. 16 Het overbrengen van krabbenscheer in de Zegwaardsewetering

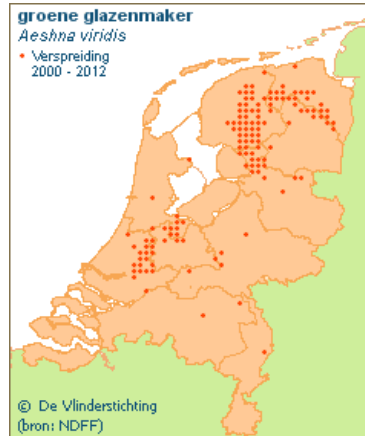

Fig. 17 Verspreiding groene glazenmaker

Sinie de Jonge

Fig. 18 Bijenorchis in het Hoekstrapark

Bijenorchis (*Ophrys apifera*) in het Hoekstrapark

Op 10 juni jl. meldde Joke een bijenorchis in het Hoekstrapark.

Bij het in kaart brengen van beschermde plantensoorten om ze voor afmaaien te behoeden werd deze tropisch aandoende verrassing aangetroffen. Dit is de eerste keer dat we een groeiplaats van bijenorchis "onder" de A12 kunnen melden.

De eerste plant is ontdekt door Henk Bessembinders, een tweede exemplaar door Joke zelf

10 Plantenboeken

Joke de Ridder

De team NME van de gemeente Zoetermeer had de beschikking over een eigen bibliotheek. Toen het NME-centrum "De Soete aarde" nog bestond werden deze boeken uitgeleend of konden ze ter plekke ingezien worden. Na een aantal interne verhuizingen heeft de gemeente besloten deze bibliotheek op te heffen en de boeken weg te doen. Tilly Kester heeft er voor gezorgd dat de KNNV de plantenboeken heeft gekregen.

De onderstaande boeken staan nu bij mij thuis.

1. Wilde planten, 3 delen, van Natuurmonumenten
2. Planten in de polder – Nico Jonker en Walter Menkveld
3. Herkenning van de voornaamste water- en oeverplanten in vegetatieve toestand – B.J. Hoogers en H. van Oeveren
4. Elseviers gids van de grassen
5. Giftige planten gids (Thieme) – dr. M. de Cleene
6. Waterplanten en waterkwaliteit – Bloemendaal en Roelofs (red.)
7. Spoorwegen, toevluchtsoord voor plant en dier – A. Koster
8. Atlas van de Nederlandse flora, deel 1 en 2 over (zeer) zeldzame planten
9. Planten voor dagelijks gebruik – C. Kalkman
10. Handboek natuurdoeltypen in Nederland – D. Bal e.a.
11. Natuurlijker Groenbeheer in Nederlandse gemeenten – A. Koster en M. Claringbould
12. Ideeënboek beplantingen (ontwerp en aanleg van landschappelijke beplantingen op basis van ecologische uitgangspunten) – W.R.M. van Heusden e.a.
13. Bloeiende planten beschrijven – A. en J. Bebbington, 3 exemplaren (formaat zoekkaart)

14. Zoekkaart voorjaarsflora van bossen op rijke bodems, 4 exemplaren
 15. Zoekkaart grassen.
 16. Groen en gemeenten, nieuwe ideeën 1997 - VNG
 17. Ecologie en gemeente, mei 1993 - drs M F de Haan
 18. Wilde orchideeën van Europa, 2 delen, J Landwehr

KNNV'ers die interesse hebben in één van de genoemde boeken/kaarten kunnen zich bij mij melden. (tel: 079 - 3616973)

De boeken waar geen belangstelling voor is schenken we aan de landelijke vereniging.

11 Tuinbericht 5

Henk Lubberding

Naast de gevlekte aronskelk (*Arum maculatum*) en de italiaanse aronskelk (*Arum italicum*) komen in Nederland nog twee andere Araceae voor: de slangenwortel (*Calla palustris*) en de kalmoes (*Acorus calamus*). Als kamerplant is de familie minstens zo bekend: *Anthurium*, *Dieffenbachia*, *Monstera*, *Zantedeschia*.

Bijna alle aronskelken hebben de eigenschap hun bestuiving te regelen met behulp van insecten. De bloeikolf wordt 10-20 graden warmer dan de omgeving door de verbranding van zetmeel. Hierdoor worden insectenaantrekkende stoffen uitgescheiden. De insecten (meestal motmugjes, *Psychoda phalaenoides*) landen op de bloeischede, vallen in de plant en kunnen door de haartjes niet terug. De motmugjes brengen stuifmeel mee, dat de vrouwelijke bloemen bevrucht. De volgende dag verwelken de haartjes, gaan de helmknoppen open en de insecten kunnen er, beladen met stuifmeel, weer uit en een nieuwe aronskelk opzoeken. Op de foto's zijn aronskelken te zien uit eigen tuin.

Fig. 19 Aronskelk

Henk Lubberding
 Fig. 20 opengesneden exemplaar, waarin de haren en de motmugjes duidelijk te zien zijn

GEZIEN IN ZOETERMEER

12 Uit het vogeldagboek van Adri de Groot

Tekst en foto's Adrie de Groot

vrijdag 30 maart

Vanmorgen zag ik "mijn" eerste boerenzwaluw vliegen, boven de Sloopweg in Benthuizen. Terwijl ik juist mijn winterjack weer had opgezocht, komt dat vogeltje uit het warme zuiden hierheen!

Winterkoningen verkeren nu in alle staten van verliefdheid en je hoort de mannen overal luidkeels zingen, zoals de koning op de foto gisteren in het Prielenbos. Een filmopname lukte niet, maar de zang heb ik wel opgenomen.

Fitis zaterdagmiddag in het Zoetermeerse Buytenpark. Net toen ik het vogeltje wilde filmen, ging een boer vlakbij zijn grasland rollen... Qua uiterlijk lijken fitis en tjiftjaf sterk op elkaar, maar hun zang is totaal verschillend.

Fig. 21 Winterkoning in het Prielenbos

Fig. 22 Foeragerende kluut

donderdag 5 april

In Nederland en België zijn het misschien wel de mensvriendelijkste vogeltjes: boerenzwaluwen. In Afrika en Zuid-Europa verdwijnen ze op het ogenblik, nu ze aan het trekken zijn, massaal in de kookpot. De afgelopen dagen had ik er nog maar enkele gezien, vandaag zag ik er al meer in de polders. Leuke kwetteraartjes, helemaal niet schuw, zoals vanmiddag in Zoetermeer. Volgens een legende gooide de duivel een stuk hout naar de boerenzwaluw, die daardoor een bloedvlek op zijn kop opliep en een stuk uit zijn staart moest missen.

Ook kluten zijn gearriveerd en op zoek naar broedplaatsen, Zoetermeer.

maandag 16 april

In deze tijd van het jaar zien graspiepers er pipsjes uit. Hun warme kleuren zijn weggesleten en krijgen ze pas na de rui in de herfst terug.

In een rustige Zoetermeerse wijk, zonder noemenswaardig veel bomen, in een voortuin, roest een ransuil, vlak bij de straat. De vogel kiest soms een zitplaats in het volle zicht waar hij onverstoorbaar slaapt, nu en dan oogje half open. Hij verstopt zich niet, tot vreugde van de fotograaf! Het is een kleine uil, een man wellicht die zich ophoudt in de buurt van zijn broedende vrouw?

Fig. 23 Ransuil in Rokkeveen

Fig. 24 Oranjetipje in Zoetermeer

maandag 23 april

Oranjetipje is een vlindersoort die niet algemeen is in polderprovincies. Toch kom je deze fraaie vlinders wel tegen op open grasveldjes langs bomenrijen. Man vandaag in Zoetermeer.

NB: al op 11 april meldde les Voogd zijn eerste oranjetipje in het Westerpark.

dinsdag 24 april

Gisteren maakte ik iets bijzonders mee; ik betrapte mezelf zelfs op enige ontroering. Via mijn tactiek van "ergens rustig gaan staan", was er een tapuit vlak bij mij neergestreken. Ik maakte wat foto's en de vogel bleef rustig zitten kijken. Het woei flink. Toen klonk een zachte, melodische vogelzang die ik niet meteen kon thuisbrengen. Ik keek om me heen, maar merkte plots dat de tapuit zat te zingen! Zijn snavel ging nauwelijks open.

Het was een aangenaam geluid, verrassend zachtzinnig, ik dacht even dat het speciaal voor mij was...

Fig. 25 Zingende tapuit

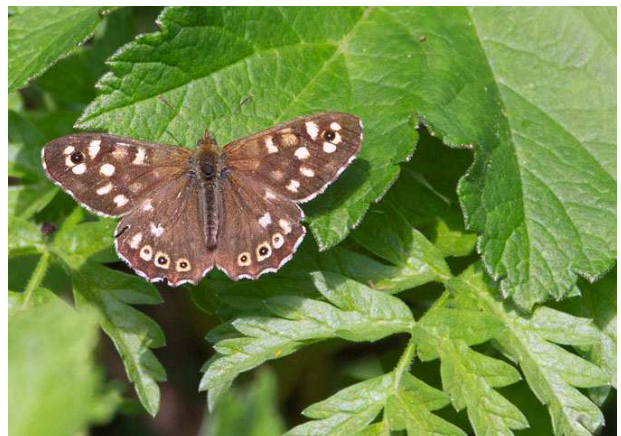

Fig. 26 Dit bont zandoogje zag ik vanmorgen in het Noord-Aa

vrijdag 27 april

Ken je het gevoel: vogel zit op een ideale plek (mooi licht, bovenop takje, rustige achtergrond en slechts op een meter of twaalf), je drukt op de knop en hij vliegt een fractie eerder weg... Rotzwartkop. Je hoort ze op

het ogenblik overal zingen want het is een zeer talrijke vogel met luide zang. Fotograferen van zo'n beweeglijke boomvogel is lastiger, uiteindelijk kwam ik vandaag thuis met deze zingende man zwartkop hoog in het Prielenbos. Ook in het Prielenbos een manicurende halsbandparkiet. Vandaag werd het voelbaar warmer, hopelijk gaan er dan ook eens meer vlinders vliegen.

Fig. 27 Zwartkop

Fig. 28 Braamsluiper

donderdag 3 mei

Het gaat allemaal zo snel dat je er geen erg in hebt wat er allemaal om je heen gebeurt. Vandaag vlogen de tuinkoolmezen met voedsel de nestkast in, overal krioelt het van vers leven.

Een baltsende man bergeend trof ik in Zoetermeer.

Nijlganzen zijn door hun rauwe stem en agressieve gedrag niet bij iedereen populair. Maar probeer niet aan hun kuikens te komen! Benthuizerplas gisteren. De klepperende zang van braamsluiers is kenmerkend. Als je ze niet zou horen, zou je deze verborgen levende vogeltjes niet zo gemakkelijk zien. De foto heb ik gisteren in het Buytenpark gemaakt in de omgeving waar ze zich thuis voelen: bramenstruiken.

woensdag 9 mei

Vanmorgen in Zoetermeer een kleumend scholeksterkuiken

Langs de Benthuizerplas zag ik onlangs twee geelbuikschildpadden. Een was zeer groot, ik schat zo'n 40 cm, een andere lag er bovenop. Ik kon door het riet geen goede foto's maken. Vanmiddag zag in de Zuidbuurt, op dezelfde plek als vorig jaar, deze geelbuikschildpad.

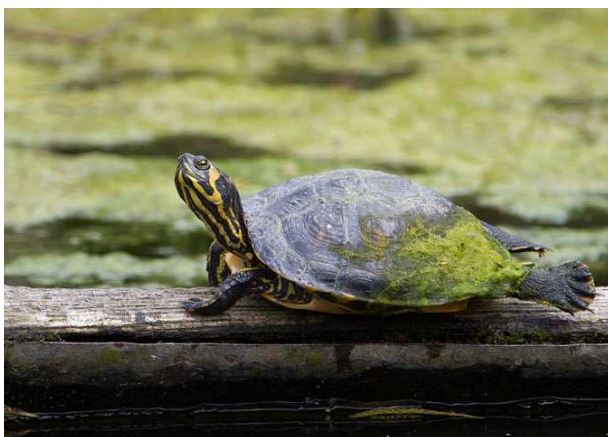

Fig. 29 Geelbuikschildpad

Fig. 30 Madarijneenden op 30 april in het Buytenpark

donderdag 10 mei

Ze horen hier "niet thuis", de uit siervijvers afkomstige mandarijneenden maar het zijn schitterende vogels. Ze broeden hier en daar ook al in het wild.

woensdag 16 mei

Vanmiddag in het Zoetermeerse Westerpark tevergeefs geprobeerd nachtegalen te fotograferen. Ze zongen hun zoete zang heel uitbundig, zoals we van ze gewend zijn, maar onzichtbaar in de struiken. Een vrouw zwartkop zong ook nu en dan, zij liet zich wél bewonderen. De heren zwartkop, die inderdaad een zwarte kap op hun kop hebben, bleven buiten camerabereik.

Ook in het Westerpark een paar vuurjuffers. Het zijn juffers die altijd heel vroeg (al in maart) vliegen.

Fig. 31 Man vuurjuffer (Mannen zijn slanker en hebben alleen een donkere tekening op hun achterste delen, niet op de rest van hun lijf)

Fig. 32 Bergeenden met hun negen kuikens woensdag 23 mei in het Buytenpark

vrijdag 1 juni

Een paartje boomvalken in Zoetermeer heeft een nest gebouwd en zal - hopelijk - snel gaan broeden. Verschil tussen man en vrouw boomvalk is er niet te zien.

Fig. 33 Paartje boomvalken

13 Bomen in de stad

Lodewijk van Duuren

De KNNV-afd. Zoetermeer gaat ook dit jaar door met aandacht schenken aan bomen door middel van het organiseren van excursies en het schrijven van een reeks artikelen over belangrijke bomen in Zoetermeer. Deze bomen kunnen in parken, plantsoenen, tuinen en langs wegen staan. In dit kwartaalbericht komen de japanse notenboom en Hopbeuk aan bod.

13.1 Japanse notenboom

De japanse notenboom *Ginkgo biloba* L. (1771) is de enige nog levende soort uit de familie Ginkgoaceae. De plant is een levend fossiel, omdat het de enige overgebleven soort is van deze zeer oude familie.

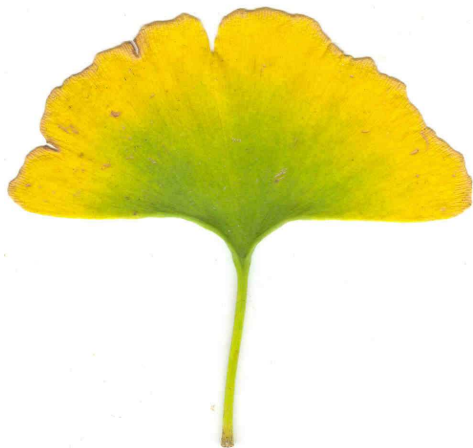

Fig. 34 Herfstblad japanse notenboom

杏銀 *Ginkgo*, vel *Gin an*, vulgò *Itjò*. Arbor
nucifera folio Adiantino.
Kkk kk 2 Libe-

Fig. 36 Oude ginkgo in de hortus van Utrecht

Fig. 35 Gedeelte uit het manuscript van
Kaempfer

Herkomst

Tijdens het Tertiair kwam de Japanse notenboom over vrijwel het hele Noordelijke halfrond voor, maar is later in het wild vrijwel verdwenen. De boom is echter al heel vroeg in China in cultuur gekomen en als gekweekte boom over het land verspreid. De boom groeit nog op een enkele plaats in het wild in Oost-China, ontdekt door F. Meyer in een dal ten zuiden van de Jangtse. De Japanners hebben omstreeks 800 de Ginkgo uit China gehaald. Het was de Duitse plantkundige Engelbert Kaempfer die in Japan bij een tempel in Nagasaki als eerste westerling in 1691 een Ginkgo vond. Engelbert Kaempfer (1651-1716) was een Duitse arts en botanicus. Hij verbleef in Japan van 1690 tot 1692 voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie en beschreef de Ginkgo later in 1712 in zijn werk "Amoenitatum Exoticarum". Het is niet precies bekend wanneer (1730?) de soort Europa bereikt heeft, maar een van de oudste Europese bomen staat in de voormalige hortus in Utrecht (figuur 22). De ginkgo is daar omstreeks 1760 geplant en leeft nog steeds.

Naamgeving

De naam ginkgo komt van het Japanse woord ginkyo dat betekent zilveren abrikoos; gin = zilver en kyo = abrikoos. De zaden zijn namelijk abrikoosvormig met een zilveren gloed. Omdat Kaempfer een schrijffout maakte is de soort als ginkgo in plaats van ginkyo beschreven (figuur 21). De soortnaam biloba betekent tweelobbig (bis + loba) en verwijst naar de vorm van het blad (figuur 20). Omdat de boom veel bij tempels voorkomt, kreeg hij ook de namen japanse en chinese tempelboom. De meest voorkomende Nederlandse naam is japanse notenboom, omdat de soort uit Japan is ingevoerd en de vruchten op noten lijken. Echter veel meer dan deze Nederlandse namen is de soort bekend onder de naam ginkgo.

Beschrijving

De japanse notenboom is tweehuizige, op oudere leeftijd vaak eenhuizige boom. Meestal plant de mens mannelijke bomen aan, omdat de afgevalen vrouwelijke vruchten bij rotting een onaangename ranzige geur verspreiden. De groeivorm van de boom is onregelmatig en kegelvormig en hij kan circa 40 meter hoog worden. De bladeren zijn waaievormig met een insnijding in het midden. Er zijn vele vanuit de bladsteel vertakte uitwaaierende nerven. De boom bloeit in mei-juni. De vruchten van de Japanse notenboom zijn botanisch gezien zaden met een vlezige zaadhuid. Voordat de bladeren in het najaar afvallen kleuren ze geel. De zaden zijn rijp in oktober.

Gebruik

De geroosterde zaden, ginnan genoemd, worden in China en Japan als delicatessen gegeten en ook ter bevordering van de gezondheid en een lang leven. In het Verre Oosten is de ginkgo een voorwerp van verering.

Voorkomen in Zoetermeer

De ginkgo komt op verscheidene plaatsen voor, zoals voor het politiebureau en op het parkeerterrein voor het stadhuis aan de Frankrijklaan.

Bronnen

Cor Kwant, 2011. The Ginkgo pages. <http://kwanten.home.xs4all.nl/nedindex.htm>

13.2 Hopbeuk

Hopbeuk (*Ostrya carpinifolia*) behoort evenals de haagbeuk tot de berkenfamilie (Betulaceae).

Fig. 37 Vruchtkatjes hopbeuk

Fig. 38 Hopbeuk in het Binnenpark in de herfst.

Herkomst

De hopbeuk komt oorspronkelijk uit Zuid-Europa. De soort is allang in cultuur, ze is bekend van een Engelse boomkwekerscatalogus uit 1724. Een verwante soort is de Amerikaanse hopbeuk (*Ostrya virginiana*) die inheems is in grote delen van Noord-Amerika.

Gebruik

Het hout van de hopbeuk is hard en werd vroeger gebruikt voor de fabricage van tandwielen en gereedschap.

Naamgeving

De vruchtkatjes van de hopbeuk lijken veel op hobbellen, vandaar de naam. Het blad lijkt enigszins op dat van de beuk, maar is in tegenstelling tot de beuk heel fijn getand.

De wetenschappelijke genusnaam *Ostrya* is een Latijnse transcriptie van het Griekse ostrua. Dat betekent boom met hard hout en waarmee mogelijk de hopbeuk of de haagbeuk is bedoeld. De soortnaam *carpinifolia* betekent met bladeren als van *Carpinus*, de haagbeuk.

Beschrijving

De hopbeuk is een onopvallende boom, die je gemakkelijk over het hoofd ziet. Ook kom je deze boom zelden tegen. Het is een 15 tot 20 meter hoge boom met ronde kroon. Hij heeft met zijn dubbel gezaagde bladeren wel iets weg van de haagbeuk. In tegenstelling tot de haagbeuk zijn de nerven van de bladeren vertakt. In de winter zie je de mannelijke katjes al aan de boom hangen. In het voorjaar verschijnen de bladeren en bloeien de mannelijke en onopvallende vrouwelijke katjes. In de herfst verschijnen de vruchtkatjes gevormd uit een aantal blaasjes. De hopbeuk heeft een ruwe schors in tegenstelling tot die van de haagbeuk die glad is.

Voorkomen in Zoetermeer

Een fraai solitair exemplaar van de hopbeuk staat in het Binnenpark, vlakbij het bruggetje naar de appelboomgaard in de wijk.

14 Arie Koster opende het Jaar van de Bij op donderdag 5 april

Johan Vos

Het is al weer lang geleden dat Arie Koster Zoetermeer trakteerde op een van zijn enthousiaste verhalen. Was Arie decennialang dé pleitbezorger van natuurlijk stedelijk groen(beheer) in Nederland, tegenwoordig is hij vooral bekend om zijn passie voor wilde bijen. Uiteraard hebben deze onderwerpen heel veel met elkaar te maken, sterker nog je kunt een rijke wilde bijenfauna zien als kwaliteitskenmerk van goed natuurlijk beheerd groen. De gemeente heeft Arie dit jaar ingehuurd om de wilde bijen in Zoetermeer meer bekendheid te geven en om een poging te doen de incomplete lijst met wilde bijen van Zoetermeer (zie Kwartaalbericht nr. 76, blz.) aan te vullen.

Als de opkomst deze avond maatgevend is voor de populariteit van wilde of solitaire bijen, dan zit het met deze soortgroep wel goed. Een opvallend geïnteresseerd publiek van zo'n 60 personen was deze avond naar het stadhuis gekomen.

Na de korte introductie van Winfried van Meerendonk gebaseerd op feiten uit "Imkerpedia" ging hij direct van start op een manier die we van hem gewend zijn. Snel, enthousiast en een beetje van de hak op de tak, een kwestie van goed opletten dus.

De sleutel tot een rijke wilde bijenfauna is veelvormig groen. Variatie in structuur en een grote floristische diversiteit (met planten die elkaar in bloei/nectarproductie opvolgen) zijn belangrijke voorwaarden. Open en zandige plekken (voegen tussen de tegels bijvoorbeeld) zijn van groot belang voor wilde bijen om te nestelen. Arie ging in op de kenmerken van bijen en wat deze soortgroep onderscheidt van soortgroepen die op bijen lijken, zoals zweefvliegen en wespen. (o.a. de twee paar vliezige doorzichtige vleugels waarvan de achterste een stuk kleiner zijn dan de voorste) Bijen leven van plantaardige eiwitten en doen aan broedzorg, overigens zijn hommels ook bijen. Ruim 200 van de ca. 350 soorten kunnen in het stedelijk gebied worden waargenomen, in Zoetermeer zouden dat er zeker 50 - 60 moeten zijn. In tegenstelling tot de honingbijen die uit vrijwel alle bloemen nectar kunnen halen zijn er wilde bijen die dat slechts uit één of een beperkt aantal soorten kunnen. Voorbeelden zijn de slobkousbij die voor zijn nectar is aangewezen op de grote wederik en de wormkruidbij die nadat het boerenwormkruid is uitgebloeid, ook nog kan uitwijken naar het jacobskruiskruid. Verder noemde Arie ook: kattenstaartdikkopbijen uiteraard aangewezen op de grote kattenstaart en de op fluitenkruid foeragerende fluitenkruidbijen.

Uiteraard ging Arie ook uitgebreid in op het hedendaags groenbeheer. Dat ook de wilde bijen het moeilijk hebben heeft o.a. te maken met het feit dat de eenvormigheid in het openbaar groen, na een bloeiperiode van ecologisch groenbeheer, de laatste jaren weer toeneemt. We kennen allemaal de verhalen over bezuinigingen, versimpeling van het groen en het verdwijnen van het groene vakmanschap bij gemeentes en de door hen ingehuurde aannemers. Ondanks al deze recente negatieve trends is het in de stad nu nog relatief goed voor wilde bijen. Dit in tegenstelling tot de tijd van Thijsse, toen het platteland juist rijk was aan wilde bijen. Een belangrijke reden voor de nog steeds gunstige situatie in de stad is het terugdringen en (afschaffen in Zoetermeer) van chemische onkruidbestrijding. Hoewel er de laatste tijd ook weer stemmen opgaan om chemische onkruidbestrijding op de verharding, gericht en op kleine schaal toegepast, toe te

gaan staan in Zoetermeer, zou dat voor de bijen een slechte zaak zijn. Uiteraard geldt dat ook voor particulieren die via de ingehuurd hoveniersbedrijven zich hiervan nauwelijks bewust zijn.

Fig. 39 Bijenlezing op 5 april 2012

Annet de Jong

Na de pauze zou Arie zijn speciaal voor een mobiele telefoon (iphone, blackberry e.d.) gefabriceerde zoekkaart van Zoetermeerse bijen presenteren maar dat kon helaas geen doorgang vinden vanwege een niet functionerende internetverbinding op het stadhuis. Als het er echt op aan komt dan blijkt dat de techniek vaak niet altijd even betrouwbaar is. Nog van belang is te melden dat gefotografeerde, onbekende bijen (met veel pixels) naar Arie gestuurd kunnen worden. Aan de hand van de details zal hij, indien mogelijk laten weten om welke soort het gaat.

Verder lag er een lijst waar mensen die dit jaar met bijen aan de slag willen zich konden opgeven. Bij voldoende belangstelling kan er een workshop worden georganiseerd en kunnen bijenrijke plekken in Zoetermeer onder leiding van Arie bezocht worden.

Het was een inspirerende avond die bij mij de indruk wekte dat er nog veel meer over (wilde) bijen te vertellen valt.

De Zoetermeerse zoekkaart kunt u via onderstaand linkje benaderen:

<http://www.zoekkaartwildebijen.nl/#09u0909089>

OPROEP

We willen alle Zoetermeeders die de lokale entomofauna bestuderen en beschikken over betrouwbare (gevalideerde) waarnemingen van wilde bijen oproepen om zich te melden door een email te sturen naar zoetermeer@knnv.nl. We hebben het idee dat de lijst met de 39 soorten Kwartaalbericht 76 blz. 9 en 10 nog lang niet compleet is.

15 Goed nieuws van de stadsvogeladviseur

Marja Kreike

Een goed bericht aan allen die hebben meegewerkt aan het onderhoud van de oeverwalwand. Er was enige zorg over de te kleiachtige massa waarmee we de openingen afsloten, maar de oevertjes hebben er geen problemen mee.

Vandaag (zondag 20 mei) hebben we 54 goede ovale openingen geteld; er werd veel in en uit gevlogen. Ook werd er nog zand naar buiten gewerkt en hangen paartjes aan dichte gaten. Het lijkt mogelijk dat er nog meer openingen komen. Het was een wirwar aan gevlieg en gesjerp op deze mooie dag. Voor monitoren is het nog te vroeg, maar dit aantal is bemoedigend.

Mijn inventarisatie van 19 juni leverde 47 gebruikte nesten op. Nog minstens 20 gaten zijn prachtig gevormd met een vermoedelijke gang erachter. Tijdens 70 minuten monitoren is daar echter niet in of uitgevlogen. Als de buikjes rond zijn komt er rust in de tent. Ook kan er nog gebroed worden, een nest kan verlaten zijn of niet afgebouwd door een obstakel. Afijn, dat kun je zelf ook verzinnen. Ik verwacht dat de score dus nog hoger wordt. We gaan over twee weekjes nog eens tellen.

De gebruikte gaten zitten allemaal in de bovenste rij en bij enkele platen in de tweede rij. De onderste twee rijen worden niet gebruikt op één gaatje na. De rietkraag is hoger dan voorgaande jaren en er groeit wilg. Dat moet verwijderd worden; het effect daarvan lijkt me duidelijk. Ik heb de inventarisaties van voorgaande twee jaren erbij gepakt en toen werden alle vier etages gebruikt.

Simon Post

Fig. 40 Het voorbereidende werk, voorjaar 2012

Winfried van Meerendonk

Fig. 41 Glassnijder in de tuin

16 Glassnijder (*Brachytron pratense*) bij de tuinvijver

Winfried van Meerendonk

Net als de vroege glazenmaker wordt ook de glassnijder in Zoetermeer steeds vaker gezien. Op 11 en 12 mei trof ik twee mannetjes voor het eerst aan bij mijn tuinvijver. Verder volop uitgeslopen vuurjuffers.

17 Oranjetip (*Anthocharis cardamines*) in opmars

Johan Vos

De laatste jaren worden er steeds vaker oranjetipjes in Zoetermeer gezien. Alleen al op Waarneming.nl dit jaar 14 waarnemingen, de eerste op 11 april en de laatste op 19 mei.

Vrijwel alle waarnemingen zijn van mannetjes die in het Westerpark en het eraan grenzende golfterrein zijn opgemerkt.

Vrouwtjes vallen vanwege het ontbreken van de karakteristieke oranje vleugeltoppen veel minder op en worden daardoor vaak over het hoofd gezien. Het is dan ook opmerkelijk dat op 14 mei een vrouwtje in de tuin van Anton en Huigje Janse in Buytenwegh kon worden gefotografeerd. De vlinder zat op look zonder look, de waardplant van de rupsen.

Anton Janse

Fig. 42 Vrouwtje oranjetipje (zonder oranje tip)

Garry Bakker

Fig. 43 Rugstreeppad in Oosterheem

18 Rugstreepadden in Oosterheem

Johan Vos

Arno van Berge Henegouwen meldde dat op 14 mei in het oostelijk deel van Oosterheem het gezang van de rugstreepadden weer hoorbaar was. Vanuit de auto heeft Arno door een open raam geluidsopnamen kunnen maken vanaf de vogelrotonde tot aan de volgende rotonde in de meest oostelijke zone van de wijk. Inmiddels zijn de dieren op 8 plaatsen in Oosterheem waargenomen, waaronder ook op de natuurspeelplaats "De Vrijbouter" in het Heempark. De rugstreepad is een uitgesproken pioniersoort die optimaal profiteert van open, kale grond waar plassen op staan. Juist plekken waar gebouwd wordt of waar de grond regelmatig wordt omgewoeld worden door deze soort geschikt bevonden. In Oosterheem zijn zo'n 30 - 40 (zingende) mannetjes waargenomen en vele larven. Hoewel het gaat om een strikt beschermde soort is de gemeente niet verplicht om het terrein blijvend geschikt te houden voor rugstreepadden. De verwachting is dan ook dat de dieren, naarmate de bodem meer begroeid raakt vanzelf weer zullen verdwijnen. Omdat in de zone waar de dieren nu veel voorkomen stadsboerderij de Weidemolen is gelegen, zou het te overwegen zijn om jaarlijks met hulp van vrijwilligers een stuk terrein jaarlijks kaal te maken speciaal voor deze soort. Wie neemt het initiatief?

BUITEN DE VERENIGING

19 Het eerste stedelijk libellenreservaat in Nederland 2

Johan Vos

Op 15 mei jl. vond er wederom een bijeenkomst plaats in het poldertuinen-libellenreservaat i.o. Deze bijeenkomst was nodig om afspraken te kunnen maken over het beheer, het monitoren van de libellen en de communicatie rond het toekomstig reservaat.

Naast de initiatiefnemers Winfried van Meerendonk en Arno van Berge Henegouwen waren aanwezig Jan Hoogeveen (beheerder van de poldertuinen, Nancy Meier (namens Schieland, de beheerder van het water in Rokkeveen), Kars Veling (Vlinderstichting), Reinier Gillissen (verantwoordelijk voor de natuur op operationeel niveau bij de gemeente) en verder Hanneke Hoogvliet, Hans Lucassen, Sinie de Jonge en Peter van Wely.

Johan Vos

Fig. 44 Kars laat Nancy de eitjes van de houtpantserjuffer zien

Waarnemingen uit het gebied
voorjaar 2012

Waarnemers: Winfried van
Meerendonk, Arno van Berge
Henegouwen, Hans Lucassen

grote roodoogjuffer
kleine roodoogjuffer
lantaarntje
oeverlibel
variabele waterjuffer
viervlek
vroeg glazenmaker
vuurjuffer

Afgesproken is het volgende:

Dat het beheer op enkele detailpunten bijgesteld wordt

Dat er een tel- en wandelroute zal worden uitgezet die begeleid wordt met officiële markeringen van de vlinderstichting. Uiteraard zal de kwetsbare en uiterst waardevolle begroeiing in de tuinen daarbij ontzien worden.

Dat Kars bij het CBS informeert in hoeverre de telresultaten van het reservaat officieel mogen meedoen in de resultaten van het landelijk netwerk. Voor het uitzetten van de bekende transecten van 50 en/of 100 m. is het gebied niet geschikt.

Dat er een (groot) informatief bord zal worden neergezet bij de "ingang" van het reservaat. Naast informatie over de 22 libellensoorten die aangetroffen kunnen worden zal ook ingegaan worden op de historie van dit unieke stukje Zoetermeer.

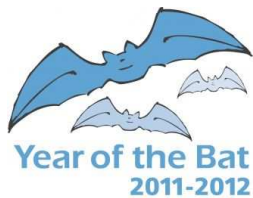
Ook is gesproken over het produceren van een simpele folder. Die zou dan bij de Balijhoeve (een van de drie stadsboerderijen die grenst aan het reservaat) verstrekt kunnen worden.

Voorlopig zal aangestuurd worden op een feestelijke opening rond half september. Dit afhankelijk van de productietijd die nodig is om een kwalitatief goed voorlichtingsbord te maken.

Ideeën voor het genereren van extra publiciteit zijn, naast het inschakelen van de reguliere pers, het benaderen van radio- en tv West en Vroege Vogels. Sinie heeft aangegeven zorg te willen dragen voor tv West en Kars heeft contacten bij Vroege Vogels.

20 Platform Vleermuizen Zoetermeer

Johan Vos

Op dinsdag 12 juni jl. heeft stadsecoloog Hendrik Baas op Stadsboerderij Het Buitenbeest een vleermuizenavond georganiseerd met belangstellenden die vorig jaar aan de basis cursus van Anne-Jifke Haarsma hebben deelgenomen. Garry Bakker (vleermuisonderzoeker van bSR) was uitgenodigd om in te gaan op de resultaten van een aantal actuele onderzoeken en aansluitend is een kraamkolonie in Seghwaert bezocht met als doel de uitvliegende dieren te tellen.

Aanwezig waren Henk Lubberding, Aad van der Linden, Dennis Heinz, Marga van der Tol, Marianne Eman en namens de gemeente Reinier Gillissen en Hendrik Baas.

Geconstateerd werd:

1. dat de kaart uit het Vleermuizenrapport (van 2009) jaarlijks geactualiseerd moet worden.
2. dat er meer kraamkolonies in Zoetermeer aanwezig moeten zijn dan op de kaart staan aangegeven.
3. dat ook de vaste vliegroutes en foerageergebieden regelmatig aangevuld en/of geactualiseerd moeten worden
4. dat de door Aad van der Linden opgehangen vleermuiskasten tot nu toe weinig tot niet gebruikt blijken te worden (o.a. Wilhelminapark en Pastacompany).
5. dat er maar heel weinig mensen in deze regio met vleermuizen bezig zijn.

Conclusie: er is een grote behoefte aan mensen die zich willen specialiseren in vleermuizen en mee willen doen aan het vleermuisonderzoek in Zoetermeer. Dit is van belang omdat de gemeente de dieren effectiever wil en moet beschermen dan dat nu gebeurt. Om dat te kunnen doen is essentieel dat we weten waar ze voorkomen en wat ze nodig hebben om duurzaam in de stad te kunnen leven.

Besloten is om te gaan werken onder de vlag een "Platform Vleermuizen Zoetermeer". Om de communicatie over vleermuizen te versoepelen en de lokale kennis gemakkelijker beschikbaar te maken komt er ook een speciale voor dit doel opgezette website.

Programma 2012

Aad van der Linden stelde voor dat hij dit jaar vliegroutes controleert en de nu bekende kraamkolonies bezoekt. Aad mailt de data dat hij op stap gaat.

Ook in een nieuwe wijk als Oosterheem worden vleermuizen waargenomen, met name gewone dwergvleermuis boven het heemkanaal. (pers. med. Garry Bakker).

De publieksexkursie die het IVN jaarlijks organiseert zal ook dit jaar weer eind augustus (rond de Nacht van de Vleermuis) plaatsvinden.

Verder deelde Hendrik mee dat er momenteel besprekingen met de dierenambulance en de Egelopvang worden gevoerd om de opvang van vleermuizen (in winterslaap gestoord en/of verwond) te regelen.

Vervolgens ging Garry Bakker nog eens in op de actuele stand van het onderzoek in Zoetermeer. Geïnteresseerden raad ik aan om het Vleermuizenrapport van bSR dat 4 jaar onderzoek in Zoetermeer (2006 - 2010) in beeld brengt er nog eens op na te lezen.

Garry begon zijn bijdrage door nog eens op het belang van spouw(muren) te wijzen. De meeste dieren kiezen locaties op zo'n 500 m. van de stadsrand. Gierzwaluwkasten zijn echter ongeschikt.

De behoefte om het onderzoek te standardiseren is groot. Een goed tijdstip om op onderzoek uit te gaan is 3.00 uur(!) in de ochtend.

Geconstateerd wordt dat gewone dwergvleermuizen overal voorkomen.

Onlangs is in Noordhove een (deel van een) laatvliegerroute ontdekt. Vanwege het lawaai in en rond bomen kan je om de rosse vleermuis als waarnemer niet heen. (detector op 18 zetten!)

Omdat nog nooit boomholtes met watervleermuizen in Zoetermeer zijn aangetroffen gaan we er van uit dat ook de watervleermuis vanaf de landgoederenzone hier komt om te foerageren.

Reinier Gillissen

Fig. 45 Gewone dwergvleermuizen tellen aan de Mosterdakker

De meervleermuis zit vaak op onaantrekkelijke plekken waar je ze totaal niet verwacht. Een mooi voorbeeld is de kolonie in bedrijfspand in Waddinxveen waarin je m.b.v. een webcam kunt kijken.

De tweekleurige vleermuis is een trekkende, zeldzame soort die boven de ijsbaan in het van Tuijllpark is gehoord (regelmatig signaal met de batdetector op 25/27).

De gewone grootoorvleermuis is een kleine soort met een zwak signaal en een kleine actieradius. Het is een soort die zich zowel in bomen als in gebouwen ophoudt. Op de zolder van de Nicolaaskerk zijn sporen van deze soort gevonden en het signaal is boven de grote Dobbe opgevangen tijdens het FF-wetonderzoek t.b.v. de Culturele As. Verder bleek uit recent onderzoek wederom dat de zijgevels van de hoge flats in Palenstein aantrekkelijk zijn als verblijfplaats voor vleermuizen (gewone en ruige dwergvleermuis).

Laatvliegers blijken zich graag op te houden op plekken waar ook gierzwaluwen zitten. Let op de keutels die op hagelslag lijken.

Na deze update werd besloten om direct aan het werk te gaan en de kraamkolonie aan de Mosterdakker in Seghwaert te gaan tellen. Uiteindelijk werden 44 uitvliegers geteld. Ze kwamen uit de lange voeg tussen de twee woonhuizen en de kleine stootvoegjes links en rechts van de grote voeg ter hoogte van de dakrand.

21 De vertegenwoordigende KNNV-vergadering Nijkerk 14 april

Johan Vos

Zoals gebruikelijk was het ook deze zaterdag weer een prachtige voorjaarsdag. Op weg naar Nijkerk brak bij mij het besef langzaam door dat ik daar gewoontegetrouw ook dit jaar weer weinig van zou genieten. Deze jaarlijkse happening vindt immers geheel en al "indoor" plaats. Dat was dit keer in hotel en partycentrum "Spoorzicht" in Nijkerk dat vrijwel naast het station is gelegen. Gelukkig waren vertegenwoordigers van verreweg de meeste KNNV-afdelingen aanwezig. Dat is noodzakelijk omdat er tijdens deze bijeenkomst officiële besluiten genomen moeten kunnen worden.

Voorzitter Waterreus opende met een overzicht van wat er speelt op natuurgebied anno 2012 binnen en buiten de KNNV.

Daarbij kwamen uiteraard ook weer de jaarlijkse KNNV-hoofdpijndossiers als "Natura", de website en de toenemende financiële beperkingen voorbij. Door de kosten die het gevolg zijn van de geringe oplage (slechts 9000 stuks!) van Natura werd besloten om dat blad nog maar 4 keer per jaar te laten verschijnen. Het idee om Natura alleen nog maar digitaal te verspreiden haalde het niet. Pogingen om Natura op termijn samen te laten smelten met "De levende Natuur" of "Mens en Natuur" (van het IVN) hebben nog niets opgeleverd.

Uitgebreid werd ingegaan op de (nieuwe) KNNV-website en het feit dat sommige afdelingen (waaronder de onze) om allerlei redenen niet zijn overgestapt.

Het idee om de afdelingen de extra kosten die daar het gevolg van zijn te laten betalen kwam in stemming. Achteraf bleek dat dit niet op deze wijze beslist kon worden!

Het streven is dat iedereen eind 2012 is overgestapt.

Ook kwam aan de orde, nu eens niet in negatieve zin, dat door de verplichte verkoop van groengebied door SBB er nieuwe kansen ontstaan voor clubs als de KNNV. Deze vermaatschappelijking van de natuur hoeft op voorhand niet altijd negatief uit te pakken!

Johan Vos

Fig. 46 Partycentrum Spoorzicht te Nijkerk

Verder was het motto van deze dag samenwerken. Samenwerken met het IVN, de VOFF en de daartoe behorende PGO's. FLORON wordt opnieuw opgericht waarbij de KNNV behulpzaam zou kunnen zijn werd gesuggereerd. Een mooi voorbeeld van succesvol samenwerken is het Jaar van de BIJ waar 5 verenigingen, naast de KNNV, het IVN, EIS, de bijenstichting en de Nederlandse bijenhouders vereniging samenwerken.

Na de middagpauze was het programma geheel gewijd aan inhoudelijke onderwerpen. Eerst werden we getrakteerd op 5 korte presentaties van KNNV-afdelingen die meedongen naar de ARJA-prijs. Deze prijs is in het leven geroepen door Arnold en Jannie Nieuwaal en bedoeld voor afdelingen die zich extra hebben ingespannen voor een geïntegreerde aanpak voor natuurinventarisaties.

Joop Schaminee mocht, na de presentaties als voorzitter van de jury de prijswinnaar bekend maken. Dat was de afdeling Nijmegen die vanuit de geomorfologie en de ontwikkeling van het landschap de hedendaagse natuurontwikkeling in het gebied van de Grote Peel wist te interpreteren. De concurrentie bestond uit de afdelingen: Twente (Almelo), Delfland, Amsterdam en Wageningen met onderling zeer van elkaar verschillende bijdragen.

De laatste presentatie was geheel gewijd aan het Jaar van de Bij.

Een zeer informatieve bijdrage van Pieter van Breugel die op humoristische wijze de wereld van de solitaire bijen tot leven wist te brengen. Mensen die denken dat je m.b.v. een zoekkaart er wel uitkomt werden snel uit de droom geholpen. Afgezien van het feit dat de soortkeuze op de verschillende herkenningskaarten niet altijd even gelukkig gekozen is, werd mijn indruk het toch vooral specialistenwerk is bevestigd. Vertegenwoordigers uit allerlei groepen zoals sachembijen, zijdebijen, groefbijen, metselbijen, maskerbijen, behangersbijen, zandbijen e.d. plus de erbij behorende parasitaire bijen kwamen tijdens deze presentatie allemaal voorbij. Ik hoop dat we als Zoetermeerse bijenliefhebbers dit jaar, met de hulp van Arie Koster toch nog wat verder kunnen komen op dit gebied. Dat solitaire bijen een prima barometer zijn voor de ecologische kwaliteit van ons groene milieu is mij wel duidelijk geworden.

Ondanks het verplichte karakter kan ik toch terugkijken op een leuke, informatieve dag.

22 Oproep aan alle KNNV'ers in Zoetermeer

Doe mee met de gemeentelijke wedstrijd natuur- en milieuvriendelijkste tuin.

Deze keer kunt u meedoen in twee categorieën: tuinen en balkons. Aan de hand van een tuinenmeetlat ziet u hoe natuur- en milieuvriendelijk uw tuin of balkon is. Op de website

www.milieuvriendelijkstetuin.nl van het Rotterdams milieucentrum vindt u een button Zoetermeer. Daar kunt u op klikken en de meetlat invullen. De tien tuinen of balkons met de hoogste scores worden genomineerd. Is uw tuin of balkon genomineerd, dan krijgt u een bordje in de tuin of aan/op het balkon. De jury beoordeelt deze tuinen of balkons. De prijsuitreiking is in oktober.

Thema van de wedstrijd is biodiversiteit. Vanwege het "Jaar van de Bij" ligt de aandacht bij de beoordeling speciaal op de bijvriendelijkheid (honingbijen en wilde bijen) van de tuin.

Een natuur- en milieuvriendelijke tuin kan uitgroeien tot een vaste verblijfplaats voor spontaan levende plant- en diersoorten. Dat kan bijvoorbeeld een egel zijn die jaarlijks komt overwinteren onder een bos takken, bijen en vlinders die het hele jaar uw bloemen komen bezoeken of zelfs een stukje orchideeënrijk grasland.

Procedure

Uit de inzendingen worden tien potentiële winnaars gekozen. Deze genomineerden krijgen een bordje in de tuin of op het balkon. Vervolgens beoordeelt de jury half augustus deze tuinen of balkons. De jury kijkt extra naar hoe bijvriendelijk de inrichting is. Bijvoorbeeld planten die bijen aantrekkelijk vinden en een insectenhotel.

Aanmelden

Aanmelden kan tot **15 augustus 2012**

23 Fotowedstrijd: bloemetjes en bijtjes

De gemeente Zoetermeer organiseert ook dit jaar weer een fotowedstrijd. Het thema is "Breng de bloemetjes en bijtjes in het Westerpark in beeld". Dit jaar gaat het om de natuurkern Westerpark die regionale bekendheid geniet vanwege de bloemrijke hooilanden, omzoomd door boomsingels en bosschages. Deze luwe plekken zijn uitermate geschikt voor graslandvlinders, bijen en hommels en zweefvliegen.

Een ideale plek om op fotosafari te gaan.

Fig. 47 Akkerhommel op het muskuskaasjeskruid

De foto's worden beoordeeld op:

1. herkenbaarheid van het onderwerp
2. originaliteit
3. kwaliteit, compositie, scherpte e.d.
4. de foto moet gemaakt zijn in het Westerpark

De spelregels zijn:

1. maximaal drie foto's per inzender (min. 1 MB en max. 5 MB)
2. vermeld uw naam, adres en telefoonnummer
3. de gemeente krijgt de rechten om uw foto('s) te gebruiken om het onderwerp biodiversiteit onder de aandacht te brengen. Bij publicatie wordt altijd uw naam vermeld. Uw foto's worden niet gebruikt voor commerciële doeleinden.

Tot uiterlijk 15 november 2012 kunt u uw mooiste foto's opsturen naar westerparkinbeeld@zoetermeer.nl en een natuurfotoworkshop winnen.

24 Noordnatuurnieuws, Zomer 2012

Marianne Ketting

In ons vorige leven, in Zoetermeer, hadden we een volkstuin. Die gaf ons de ruimte en vooral de vrijheid die we misten in het stadstuintje waar burens zankten over iedere kikker, spin of rups die vanuit ons overvolle hofje hun terras op schoof. Zodra een gewas lekker aan de groei raakte moest je het afknippen; anders ging het bij de burens blaadjes strooien of overhangen of schaduw geven. Dan had je weer een grensconflict, rijp voor de rijdende rechter.

Die volkstuin was een bevrijding. Wat was hij groot, wel vier keer onze achtertuin! Naast ons gezellig in de grond wroetende burens die blij konden worden van een regenwurm. We genoten. Maar toen liep ik tegen een ander fenomeen aan: de Keuringscommissie. Bestuursleden, heren op zekere leeftijd die zich prijzenswaardig inzetten voor de volkstuinvereniging. Ze gingen rond met strenge blik en ijkten ieder perceeltje aan hun ideaal: de schoongeschoffelde schaduwloze moestuin met planten als soldaatjes in het

gelid. De keuringscommissie snapte niets van onze wilde tuin. Dus dan kreeg ik een aanschrijving of zelfs een boete, omdat er geen zwarte aarde te zien was en de kantplanken niet waren vrijgehouden. Het is wel weer goed gekomen tussen ons en het tuinbestuur. Uiteindelijk ging de vereniging zelf het natuurvriendelijk tuinieren promoten! Maar tot op de dag van vandaag weet ik niet wat kantplanken eigenlijk zijn. Hevig verlangde ik in die tijd naar een keurmerk, een vetleren medaille desnoods die ik had kunnen vastspijkeren boven de tuinpoort. Een certificaat om de heren van het bestuur, alsmede andere verbijsterde bezoekers, duidelijk te maken dat wij best goed bezig waren. Dat onze wildeplantentuin juist heel erg wél deugde.

En kijk nu eens aan: tegenwoordig bestáát zoiets. Een bordje! Een plank met een plaatje van een winterkoning en een opschrift, dat je tuin afficheert als Tuinreservaat! Dankzij het initiatief Tuinreservaten.nl van Vara's Vroege Vogels kun je het voor jezelf aanvragen. Voorwaarde is, dat je tuin voldoet aan minstens zeven van tien kenmerken. Daarbij speel je zelf voor keuringscommissie, een beetje zoals de slager die zijn eigen vlees keurt. Het is dus meer een intentieverklaring dan een keurmerk, maar wat zou ik er toen in Zoetermeer blij mee zijn geweest!

Fig. 48 Tuinreservaat

Marianne Ketting

Fig. 49 Peter vergroent de tuin

Kenmerken van een Tuinreservaat

1. Zo min mogelijk bestrating
2. Begroeiing met vruchten en bloemen die insecten, vogels en vlinders lokt
3. Een natuurlijke vijver met geleidelijk aflopende oever of andere was- en drinkgelegenheid
4. Klimplanten en struiken met doornen naast of tegen een gevel
5. Natuurlijke beschutting en omheining waar egels onderdoor kunnen
6. Geen schadelijke bestrijdingsmiddelen
7. Niet snoeien in het broedseizoen (15 maart/15 juli)
8. Een composthoop
9. Rommelhoekjes en takkenrillen en -hopen
10. Nestkastjes of verblijfplaatsen voor vogels, zoogdieren en insecten

Onze huidige tuin in Zuidoost-Groningen is acht keer zo groot als die volkstuint destijds, alle burens zijn aardig (en wonen lekker ver weg) en niemand zeurt meer over beesten die in en uit lopen. Toch heeft het een jaar geduurd eer ik hem het predikaat Tuinreservaat durfde toekennen. Terwijl hij toch best voldeed aan de meeste kenmerken en ook nog eens omringd was door eerbiedwaardige bomen. Maar eerst vond ik hem nog te kaal en te keurig. Dat ging vanzelf over. Nu het strenge patroon van geknipte hagen is ingevuld met zwierige, nogal wilde planten is juist dat contrast spannend.

Het grootste bezwaar was het grindperk voor het huis. Zo veel verharding, dat was geen voortuin, dat was een parkeerplein. Maar goed, er moesten wel auto's over dat voorerf kunnen rijden. Mijn onvolprezen echtgenoot bedacht de oplossing: grastegels. Dat zijn kunststof roosters die onzichtbaar de ondergrond verstevigen, zodat desnoods een vrachtwagen eroverheen kan zonder het gras kapot te rijden. 100 m² grind is afgegraven en verhuisd naar een buurvrouw, die daarmee nu een Zen-tuin heeft voor haar Boeddha's. In de afgraving heeft Peter de roosters gelegd en die gevuld met tuinaarde. Daarop kwamen

graszoden. Het was een gigantisch karwei dat heel veel graaf-, zeef-, puzzel-, wroet- en sjouwwerk behelsde. Na deze ingrijpende vergroening hebben we een tuin die het keurmerk waardig is. Maar vooral Peter verdient een medaille voor zijn heldhaftige strijd tegen de tuinverstening!

Sinds het bordje aan de beuk bij het hek hangt, beleven we een invasie van nieuwe diersoorten. Bonte vliegenvangers namen hun intrek in de nestkast ertegenover. Meikevers kwamen -op meiavonden natuurlijk- tegen de verlichte ramen bonken. Ik betrapte een jonge steenmarter die kersen snoepte. En bij het ontbijt op zondagochtend 24 juni schrokken we van gillende kippen die uit de ren opstoven: er zat een vos in het kippenhok. Ja, die hadden we toch liever niet gehad. Maar het winterkoninkje, zoals die op het bordje, die heeft zich sinds het er hangt niet meer laten zien.

25 Agenda , namen, lidmaatschap

Actuele activiteiten op natuur- en milieugebied in Zoetermeer kunt u vinden op de gemeentelijke website die u m.b.v. de link: <http://www.zoetermeer.nl/index.php?mediumid=9&pagid=1098> rechtstreeks kunt benaderen.

Webadressen

Bomen overleven

www.bomenoverleven.nl

Gemeente Zoetermeer

www.zoetermeer.nl/natuur&milieu

Groei en Bloei

www.zoetermeer.groei.nl

IVN

www.ivnzoetermeer.nl

KNNV

www.knnv.nl/zoetermeer

Stadsboerderij Het Buitenbeest

www.hetbuitenbeest.com/ www.zoetermeer.nl/stadsboerderijen

Stadsboerderij De Balijhoeve

www.debalijhoeve.nl/ www.zoetermeer.nl/stadsboerderijen

Vogelwerkgroep

<http://www.vwgzoetermeer.nl/>

Redactie kwartaalbericht

Johan Vos (023-5280231)

johan@vosdenhartog.demon.nl

Taeke M. de Jong (079-3516599)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.deJong@tudelft.nl

Ik wil ook lid worden

van de KNNV + afdeling Zoetermeer

O > als lid á € 32,50 per jaar

O > als huisgenootlid á € 27,50 per jaar

deze leden ontvangen dit blad, het landelijke KNNV-blad Natura, korting op de KNNV-uitgaven en het recht op deelname aan KNNV-kampen

Inleverdatum oktobernummer: voor 20 september 2012. Handgeschreven tekst een maand vóór deze datum inleveren.

naam

.....

Bestuur 2012

Henk Lubberding (voorzitter) 079-3219841

Leiwater 1. Email: waglub@xs4all.nl

Lodewijk van Duuren (secretaris) 079-3214149

Fred Jansen (penningmeester)

Tilly Kester en Hans Bieze (leden)

adres

.....

postcode

.....

telefoon

.....

Auteurs in 2012

Lodewijk van Duuren

Adri de Groot

Fred Janssen

Annet de Jong

Sinie de Jonge

Marianne Ketting

Marja Kreike

Mathieu van Leeuwen

Wim de Liefde

Henk Lubberding

Winfried van Meerendonk

Fred Reeder

Joke de Ridder

Kees Scholtes

Anke Smits

Nel Sonneveld

Johan Vos

Email

.....

handtekening

.....

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer, T.M.deJong@tudelft.nl of naar Johan Vos johan@vosdenhartog.demon.nl

Index

Vet betekent auteur

Cursief betekent afbeelding

- Acorus calamus 12
akkerhommel 26
amerikaanse hopbeuk 18
Amoenitatum Exoticarum .. 17
Anthocharis cardamines .. 21
Anthurium 12
aronskelk 12
Arum italicum 12
Arum maculatum 12
Azaleapark 7
Baas, Hendrik 23
Bakker, Garry 23
Balijhoeve 23
basterdklaver 8
behangersbijen 25
Benthuizen 13
Benthuizerplas 15
Berge Henegouwen, Arno
 van 22
bergeend 15; 16
Bessembinders, Henk 11
beuk 18; 28
bij 19
bijenorchis 11
Bijenorchis 11
Binnenpark 18; 19
blaartrekkende boterbloem7;
 8
bleke klaproos 10
boerenwormkruid 8; 19
boerenzwaluw 13
bolderik 7
bont zandoogje 14
bonte vliegenvanger 28
boomvalk 16
braamsluiper 15
Brachytron pratense 21
Brempark 7
Breugel, Pieter van 25
Buitenbeest 23
Buytenpark 13; 15; 16
Buytenwegh 21
Cadmiumgeel 5
Calla palustris 12
Campanula porscharskyana
 6
chinese tempelboom 17
Coronopus didymus 6
dagkoekoeksbloem 5
De Vrijbouter 22
Dieffenbachia 12
Dobbe 24
duizendblad 5
Duuren, Lodewijk van ... 17
dwergvleermuis 24
egel 26; 27
Eman, Marianne 23
engels raaigras 9
Engels raaigras 9
fioringras 9
fitis 13
fluitenkruid 19
fluitenkruidbij 19
Frankrijklaan 18
geelbuikschildpad 15
Geelgroenlaan 5
gekikte vossenstaart 7
geknikte vossenstaart 7
gele helmblom 8
gele waterkers 7
gevlekte aronskelk 12
gevlekte gele dovenetel 5
gewone duivenkervel 8
gewone dwergvleermuis .. 24
gewone hoornbloem 5
gierzwaluw 6; 24
Gillissen, Reinier 22; 23
ginkgo 17; 18
Ginkgo biloba L 17
glanshaver 8
glassnijder 21
graspieper 13
groefbijen 25
groene glazenmaker .. 10; 11
Groot, Adrie de 13
grootoorvleermuis 24
grote brandnetel 5
grote kattenstaart 19
grote klaproos 10
grote roodoogjuffer 22
grote vossenstaart 7; 8
grote wederik 19
haagbeuk 18; 19
Haarsma, Anne-Jifke 23
halsbandparkiet 15
harige ratelaar 8
Hazerswoude 11
Heempark 22
heggenwikke 8
Heinz, Dennis 23
Hoekstrapark 11
hommel 19
honingbijen 19; 26
Hoogeveen, Jan 22
Hoogvliet, Hanneke 22
hopbeuk 18; 19
hopklaver 8
huismuis 6
ijle dravik 8
italiaans raaigras 9
italiaanse aronskelk 6; 12
Jaar van de BIJ 25
jacobskruiskruid 19
Janse, Anton en Huigje ... 21
Janssen, Fred 4
japanse duizendknoop 8
japanse notenboom 17
japanse tempelboom 17
Jonge, Sinie de 22
Kaempfer 17
Kaempfer, Engelbert 17
kalmoes 12
kattenstaartdikkopbij 19
Kester, Tilly 11
Ketting, Marianne 26
klein glaskruid 7
kleine klaver 8
kleine roodoogjuffer 22
kleine varkenskers 6
kleine wikke 8
klimopereprijs 5
Klimopereprijs 5
kluut 13
kluwenhoornbloem 5
knikkend vogelmelk 6; 9
knikkende vogelmelk 9
KNNV-website 24
knolsteenbreek 9; 10
koolmees 15
korenbloem 7
Koster, Arie 19; 25
kraailook 8
krabbenscheer 10; 11
Kreike, Marja 20
kropaar 8
kruipende boterbloem 7
kruipklokje 6
Kwant, Cor (2011) 18
kweek 8
langbaardgras 7
lantaarntje 22
Leeuwen, Mathieu van ... 5
Leidse wallen 8
Leidsewallen 7
libellenreservaat 22
Liefde, Wim de 7
liesgras 7; 8
Ligusterpark 7
Linden, Aad van der 23
look zonder look 5; 21
Lubberding, Henk 12; 23
Lucassen, Hans 22
maagdenpalm 5
madarijneend 15
Magnoliapark 7
mandarijneend 15
mannagras 8
maskerbijen 25
Meerendonk, Winfried van
 19; 21; 22
meervleermuis 24
Meerzichtlaan 5
Meier, Nancy 22
meikever 28
metselbijen 25
moerasmuur 7
moerasvergeet-mij-nietje ... 7

Monstera.....	12	<i>Rokkeveen</i>	9; 14	voederwikke.....	8
Mosterdakker.....	24	rosse vleermuis	24	vogelmuur.....	4; 5
motmug.....	12	roze winterpostelein.....	7	Voogd, Ies	14
<i>muskuskaasjeskruid</i>	26	<i>rugstreepblad</i>	21; 22	Voorwegwetering.....	10
nachtegaal	16	ruige dwergvleermuis	24	vos	28
Natura	24	ruige klaproos	10	Vos, Johan	9; 19; 21; 22; 23; 24
Nicolaaskerk	24	ruw beemdgras.....	8	Vos, Johan.....	6
Nieuwaal, Arnold en Jannie	25	sachembijen	25	vroege glazenmaker..	21; 22
nijlgans.....	15	Saxifraga granulata	10	vroegeling.....	5
Noord-Aa	14	Schaminee, Joop.....	25	Vuurdoornpark.....	7
oeverlibel	22	scherpe boterbloem.....	7	vuurjuffer.....	16; 21; 22
oeverzegge	7	scholekster	15	Waddinxveen.....	24
oeverzwaluwwand	20	Seghwaert	23; 24	Waterreus	24
<i>Oosterheem</i>	21; 22; 23	Seghwaertpark	7	watertorkruid.....	7
Ophrys apifera	11	Seringenpark	7	watervleermuis	24
oranjetipje	14; 21	slangenwortel	12	weegbree	5
Ornithogalum nutans	6; 9	slanke waterkers.....	7	Weidemolen.....	22
Ostrya carpinifolia	18	slobkousbij.....	19	Wely, Peter van	22
Ostrya virginiana.....	18	Slootweg.....	13	wesp	19
paarse dovenetel	5	smalbladige wikke	8	Westergo	5
Palenstein	24	speenkruid	5	<i>Westerpark</i>	4; 14; 16; 21
Papaver argemone.....	10	Spookverlaat.....	11	wilde bijen.....	19; 26
Papaver dubium	10	Spruit, Adrie.....	4	wilg	20
Papaver rhoeas	10	steenmarter	28	winterkoning	13
Parkdreef	7	sterrenkers.....	6	winterkoninkje.....	28
pinksterbloem	7	stijf hardgras	7; 8	witte dovenetel.....	5
Platform Vleermuizen		Stratiotes aloides	10	witte klaver.....	8
Zoetermeer.....	23	tapuit.....	14	witte krodde	5
poldertuinen-		timotee gras	8	<i>Witte krodde</i>	5
libellenreservaat.....	22	tijftjaf	13	wormkruidbij	19
Prielenbos.....	13; 15	Tol, Marga van der	23	Zaans Rietveld.....	11
Psychoda phalaenoides ..	12	trogglidkruid	7	zachte dravik	7; 8
ransuil	13; 14	Tuijllpark	24	zandbijen	25
Reeder, Fred	6	tuinfluiter	9	Zantedeschia	12
Ridder, Joke de	4; 8; 11	Tuinreservaat.....	27	Zegwaardseweg	10
ridderzuring.....	5	tweekleurige vleermuis	24	Zegwaardsewetering .	10; 11
rietgras.....	9	<i>Utrecht</i>	17	zijdebijen.....	25
Ringsloot van de		variabele waterjuffer	22	Zuidbuurt	15
Meerpolder	10	Veling, Kars	22; 23	zwartkop	14; 15; 16
rode klaver	8	viervlek.....	22	zweefvlieg.....	19
		vleermuizen	23		